

CHÍNH SÁCH KINH TẾ VÀ VĂN HÓA-XÃ HỘI CỦA MỸ THỜI KỲ CHÍNH QUYỀN TỔNG THỐNG DONALD TRUMP

Phạm Thị Yên

Khoa Quan hệ Quốc tế, Trường Đại học Ngoại ngữ - Tin học TP.HCM

yen.pt@huflit.edu.vn

TÓM TẮT: Bài viết mô tả những chính sách của Mỹ trong lĩnh vực kinh tế và văn hoá – xã hội thời kỳ chính quyền Tổng thống Donald Trump. Trên nền tảng đó, tác giả phân tích tác động từ những điều chỉnh chính sách này đến Việt Nam, thông qua những ảnh hưởng từ cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung cũng như phong trào biểu tình chống kỳ thị chủng tộc lan rộng khắp nước Mỹ (5/2020). Bài viết kết luận rằng, tinh thần dân túy là nét đặc trưng nổi bật trong chính sách của Mỹ thời kỳ này. Tinh thần đó, trong quan hệ với bên ngoài, được thể hiện qua xu hướng đặt lợi ích của nước Mỹ lên trên hết; còn ở trong nước, nó cổ vũ cho chủ nghĩa da trắng thượng đẳng phát triển. Tuy nhiên, bất chấp những ảnh hưởng cả ở mặt kinh tế và văn hoá – xã hội, triển vọng quan hệ Việt – Mỹ vẫn rất tích cực. Trong bối cảnh căng thẳng của quan hệ Mỹ - Trung, lịch sử quan hệ Việt – Trung, vị trí địa chiến lược của Việt Nam cũng như việc Việt Nam là một trong các bên có lập trường mạnh mẽ, nhất quán trên Biển Đông là động lực quan trọng để Mỹ ưu tiên những lợi ích chiến lược hơn là lợi ích kinh tế trong quan hệ với Việt Nam.

Từ khóa: Donald Trump, chủ nghĩa dân túy, phân biệt chủng tộc, bảo hộ thương mại.

Nước Mỹ đã tồn tại ở vị trí số một thế giới trong nhiều thập kỷ với sự nổi bật của sức mạnh kinh tế, quân sự và độ lan tỏa của nền văn hóa. Trong đó, văn hóa Mỹ luôn được xem là một kênh phụ trợ quan trọng nhằm củng cố tầm ảnh hưởng Mỹ trên phạm vi toàn cầu. Trong khi kinh tế vừa có thể kết hợp với lĩnh vực quốc phòng hình thành nên một công cụ nổi tiếng của chính sách đối ngoại Mỹ là “cây gậy và củ cà rốt”, kinh tế còn có thể kết hợp với văn hóa tạo nên cái gọi là “sức mạnh mềm” của Mỹ. Ngoại giao kinh tế và ngoại giao văn hóa là những phần luôn song hành cùng các hoạt động đối ngoại của cường quốc số một thế giới, đưa Mỹ trở thành quốc gia hàng đầu trong việc triển khai sức mạnh mềm trong quan hệ quốc tế. Các đời Tổng thống Mỹ, dù có phần khác nhau về cách thức thực hiện, nhưng vẫn luôn đi theo định hướng nhất quán đó. Thế nhưng, ở thời kỳ của Tổng thống Donald Trump, câu chuyện dường như khác biệt hẳn. Nếu như trong thời kỳ Tổng thống Barack Obama, sức mạnh mềm được đặc biệt chú ý, và trọng tâm chính sách của Obama thể hiện nhiều ở khu vực châu Á – Thái Bình Dương trong chiến lược “xoay trục” và/ hoặc “Tái cân bằng” thì đến thời Tổng thống Donald Trump, chính sách của Mỹ có nhiều thay đổi rõ rệt.

Về mặt tổng thể, chính sách đối ngoại của Mỹ thời kỳ Donald Trump có một đặc trưng là tập trung vào “lợi ích của riêng nước Mỹ”. Từ động cơ đó, nước Mỹ thời kỳ này có xu hướng “thoái lui” vai trò khỏi các vấn đề quốc tế mà theo quan điểm của Tổng thống Donald Trump là không mang lại lợi ích thiết thực cho quốc gia và người dân Mỹ. Động cơ đó cũng dẫn Mỹ tới một thái độ đối đầu với Trung Quốc trên hầu hết các vấn đề song phương, đồng thời, thể hiện một tinh thần sẵn sàng “mặc cả” với các đồng minh nhằm tìm kiếm sự chia sẻ gánh nặng lớn hơn từ các nước này. Chủ trương đối ngoại như vậy phần nào đã làm giảm sức thu hút về giá trị văn hóa Mỹ ở góc độ *tự do, dân chủ, cởi mở và tiên phong* như đã từng được định hình từ trước. Trong khi đó, lĩnh vực kinh tế vẫn duy trì “quyền lực” của nó, nhưng được triển khai theo hướng quyết đoán hơn.

I. CHÍNH SÁCH VĂN HOÁ – XÃ HỘI CỦA MỸ THỜI KỲ TỔNG THỐNG DONALD TRUMP

Là quốc gia có sự đa dạng bậc nhất về dân tộc, sắc tộc, cùng vị thế của một siêu cường, văn hóa Mỹ có thể được biết đến qua các mô tả: *tiến bộ, tự do và cởi mở*. Sự tiến bộ, tự do và cởi mở này hình thành nên nét đặc trưng của văn hóa Mỹ đó là nền “*dân chủ kiểu Mỹ*” – điều có thể dễ dàng cảm nhận qua các công cụ văn hóa như âm nhạc, điện ảnh, thời trang và cả nghệ thuật lãnh đạo.

Qua nhiều thập kỷ, với sự ủng hộ của chính phủ và tiến trình toàn cầu hóa, văn hóa Mỹ đã lan tỏa mạnh mẽ ra thế giới, trở thành nguồn sức mạnh mềm quan trọng của Mỹ. Các kênh truyền hình, truyền thanh như MTV, CNN, ABC, CBS, NBS, Max, HBO đã dần trở nên quen thuộc và là “món ăn” không thể thiếu trong nhu cầu giải trí của nhiều quốc gia. Những bản nhạc, bộ phim, thời trang và cả đời sống của các nghệ sĩ Mỹ truyền đi thông điệp về lối sống Mỹ và sự tiếp cận hàng ngày đó giúp nét văn hóa này xâm nhập vào thói quen của người dân các nước, đặc biệt là giới trẻ. Phim Mỹ phủ sóng không chỉ ở truyền hình, mà ngay ở các rạp chiếu phim cũng chiếm tỷ lệ rất lớn. Không thể phủ nhận, các bộ phim điện ảnh Hollywood với kỹ xảo điện ảnh hiện đại luôn hấp dẫn. Những phim như Titanic, Forest Gump, Công viên kỷ Jura, Vua sư tử, Avatar, các tập phim về siêu anh hùng avenger của Marvel và các bộ phim từ hãng Walt Disney qua nhiều thập kỷ đã thu hút khán giả toàn cầu. Những thành tựu về khoa học-công nghệ của cường quốc số một thế giới càng làm cho quá trình tiếp thu văn hóa Mỹ trở nên nhanh chóng.

Bên cạnh âm nhạc, phim ảnh, thời trang, thực phẩm, văn hóa Mỹ còn được truyền tải mạnh mẽ qua giáo dục. Mỹ đã và vẫn đang là quốc gia đứng đầu thế giới về số lượng du học sinh. Theo báo cáo năm 2019 về trao đổi giáo dục quốc tế của Viện giáo dục quốc tế, số lượng du học sinh tại Hoa Kỳ đã vượt qua một triệu trong năm thứ tư liên tiếp, đạt mức cao mới là 1.095.299 học sinh/sinh viên [1]. Mỹ và Anh chiếm hơn 1/3 tổng lượng du học sinh quốc tế,

tuy nhiên, con số của Mỹ vẫn duy trì một tỉ lệ gấp đôi đối với Anh. Với số lượng đông đảo học sinh, sinh viên nước ngoài học tập tại đây, giá trị của Mỹ luôn tồn tại trong ký ức của hơn một triệu du học sinh ngay cả khi họ đã trở về quê hương.

Những giá trị văn hóa như sự tự do, cởi mở và tính dân chủ đều là những đặc điểm mà hầu hết con người trên thế giới mong muốn; chính vì thế văn hóa Mỹ trở nên phổ quát, dễ được tiếp nhận. Các cuộc trưng cầu dân ý cho thấy nền văn hóa đại chúng của Hoa Kỳ tạo ra những ấn tượng như “hưng thú, kỳ lạ, phong phú, tiên phong về hiện đại hóa lẫn sáng tạo” [2, tr.123]. Những ấn tượng đó góp phần làm gia tăng sức ảnh hưởng của Mỹ, củng cố vị thế của Mỹ. Như Josef Joffe - nhà biên tập người Đức đã từng đưa ra luận điểm rằng sức mạnh mềm của Hoa Kỳ còn rộng lớn hơn cả các tài sản quân sự và kinh tế gộp lại, rằng “Văn hóa Mỹ cho dù là bình dân hay cao cấp, đều tỏa sáng mãnh liệt...” và rằng, “sức mạnh mềm của Hoa Kỳ thống trị trên một đế chế rộng lớn mà nơi đó mặt trời không bao giờ lặn” [3, tr.43].

Có một điều quan trọng đó là, dù có tính tiên phong, rộng mở nhưng văn hóa Mỹ lan tỏa mạnh mẽ ra thế giới còn nhờ vào sự mở đường từ các chính sách của quốc gia này. Trên thực tế, “văn hóa Mỹ đồng cảm với chủ trương của những nhà hoạch định chính sách Mỹ, là khuyến khích và khuếch trương một số khía cạnh văn hóa Mỹ, lối sống Mỹ ở các khu vực khác trên thế giới, làm cho văn hóa Mỹ chiếm vị trí thượng phong, được hoan nghênh và hỗ trợ cho kỳ vọng nước Mỹ luôn luôn mạnh nhất thế giới, chỉ huy được các quốc gia khác: Mọi quyền lợi (kể cả văn hóa) của họ phải ít nhiều phục vụ cho chủ nghĩa thực dụng của Mỹ” [4, tr.48]. Sự bùng nổ của các bộ phim Hollywood cũng có lý do của nó, bởi vì: “Ai kiểm soát công nghiệp điện ảnh sẽ kiểm soát phương tiện mạnh mẽ nhất ảnh hưởng tới người dân” [5, tr.191].

Với nhận thức đó, Mỹ đã luôn chú trọng đến công tác ngoại giao văn hóa. Trong bản báo cáo về ngoại giao văn hóa vào tháng 9/2005, Ủy ban Tư vấn ngoại giao văn hóa, Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ đã đánh giá: “ngoại giao văn hóa là trụ cột của ngoại giao nhân dân” vì “trong những hoạt động văn hóa, quan điểm của một quốc gia được thể hiện tốt nhất”, và “ngoại giao văn hóa thể hiện phần hồn của một quốc gia” [6]. Lịch sử Mỹ đã ghi dấu một loạt những sự kiện ngoại giao văn hóa nổi bật, mở đường cho Mỹ cải thiện mối quan hệ với các quốc gia đối đầu. “Ngoại giao âm nhạc” với Liên Xô¹, “ngoại giao bóng bàn” với Trung Quốc là những sự kiện quan trọng như vậy của ngoại giao văn hóa Mỹ trong thời kỳ Chiến tranh Lạnh. Ở giai đoạn hiện nay, văn hóa Mỹ tiếp tục là cây cầu thắt chặt mối quan hệ giữa Mỹ với các quốc gia, ngay cả các quốc gia cựu thù một thời trong chiến tranh. Hình ảnh Tổng thống Obama trong chuyến thăm Việt Nam vào năm 2016 ngồi ăn bún chả Hà Nội rất giản dị, gần gũi với người dân Việt Nam, nhắc về các vị anh hùng của lịch sử dân tộc Việt Nam trong bài diễn văn của mình, đã góp phần củng cố văn hóa Mỹ (ở đây là văn hóa chính trị Mỹ) ở Việt Nam, giúp Mỹ được yêu mến bởi người dân Việt Nam. Tất cả đưa đến hình ảnh một nước Mỹ tự do, cởi mở, hiện đại, dân chủ và tôn trọng sự khác biệt.

Tuy nhiên, dưới thời kỳ chính quyền Tổng thống Donald Trump, các hoạt động ngoại giao văn hóa có một số thách thức. Trump dường như không quan tâm nhiều đến lĩnh vực văn hóa trong chính sách đối ngoại của mình. Thậm chí, từ quan điểm cá nhân, ông cho thấy sự *phân biệt sắc tộc (và dân tộc)* quá rõ khi ở trong nước thì đề cao người Mỹ da trắng, ở phạm vi khu vực và toàn cầu thì luôn đàm phán trên tinh thần “nước Mỹ là trên hết”.

Sự phân biệt chủng tộc được thể hiện trước hết qua chính sách phân đối nhập cư của Tổng thống đương nhiệm, vốn là một trong những luận điểm mà Donald Trump đưa ra ở thời điểm tranh cử nhằm vận động sự ủng hộ của những người Mỹ da trắng. Ngay sau khi đắc cử, ngày 25/1/2017, Trump ký sắc lệnh bắt đầu kế hoạch xây bức tường biên giới với Mexico. Tiếp đó, ngày 27/1/2017, Tổng thống mới của Mỹ ra sắc lệnh hành pháp về việc cấm nhập cảnh Mỹ đối với công dân từ 7 nước Hồi giáo², nhằm ngăn chặn khủng bố thâm nhập vào nước Mỹ. Cùng với việc kiên quyết công nhận Jerusalem là thủ đô của Israel, bất chấp hành động này châm ngòi cho xung đột trở lại giữa các nước Ả Rập và Israel, các mệnh lệnh hành pháp này càng khẳng định tính “bài trừ Hồi giáo” của chính quyền Donald Trump.

Cũng liên quan đến vấn đề nhập cư, vào ngày 11/1/2018, khi thảo luận về dự thảo đạo luật nhập cư mới cùng Thượng nghị sĩ Dick Durbin và Lindsey Graham, Tổng thống D. Trump đã đặt câu hỏi về việc tại sao Mỹ phải tiếp nhận người nhập cư từ Haiti hay các quốc gia “dơ bẩn” ở châu Phi, mà không phải những người từ Na Uy [7] (nơi có phần đông dân số da trắng). Đây là câu hỏi mà từ quan điểm của Nghị sĩ đảng Dân chủ Richard Blumenthal, là “sặc mùi kỳ thị chủng tộc”, và sự “bài trừ sắc tộc được đội lốt trong chính sách nhập cư”. Ở một góc nhìn rộng hơn, Mia

¹ Vào năm 1956, trong bối cảnh đối đầu quyết liệt của cuộc Chiến tranh Lạnh, Mỹ đã đưa dàn nhạc giao hưởng Boston đến biểu diễn, sự kiện này đã tạo nên một trang sử mới cho tình hình quan hệ hai nước. Xem “The History of the BSO”, *Boston Symphony Orchestra*, <https://www.bso.org/brands/bso/about-us/historyarchives/the-history-of-the-bso.aspx>, truy cập 7/8/2019.

² 7 nước gồm Iraq, Syria, Iran, Libya, Somalia, Sudan và Yemen. Tuy nhiên, hai bang Washington và Minnesota đã kiện sắc lệnh của Ông Trump lên tòa án liên bang ở Seattle. Thẩm phán tòa án liên bang sau đó đã ra phán quyết đình chỉ sắc lệnh. Ngày 6/3/2017 tổng thống Donald Trump đã ký ban hành sắc lệnh nhập cư sửa đổi, tạm thời cấm nhập cảnh với người tị nạn và công dân của 6 quốc gia phần đông là người Hồi giáo, bỏ Iraq ra khỏi danh sách. Tháng 9/2017, Trump mở rộng lệnh cấm nhập cảnh lên thành 8 nước, trong đó thêm Triều Tiên, Chad, Venezuela, nhưng bỏ Sudan ra khỏi danh sách cũ. Các nước còn lại bao gồm: Iran, Libya, Syria, Somalia và Yemen.

Love-Nghị sĩ bang Utah người Mỹ gốc Haiti, lo ngại cho bản sắc nước Mỹ, lên án phát ngôn của ông Trump là “vô cảm, gây chia rẽ, kiêu căng” và phá hỏng các nền tảng giá trị của Hoa Kỳ.

Tư tưởng mang tính sắc tộc chủ nghĩa của Donald Trump còn được thể hiện qua cách Tổng thống Mỹ phản ứng với các vấn đề trong nước, đặc biệt là qua “văn hoá Twitter” có phần bất cẩn của ông. Vào tháng 8/2017, khi vụ đụng độ liên quan đến cuộc biểu tình “Unite the Right” ở bang Virginia giữa một bên là thành viên của tổ chức KKK (Ku Klux Klan) và nhóm chủ trương da trắng thượng đẳng với một bên là những người chống kỳ thị sắc tộc (chủ yếu là nhóm ủng hộ phong trào Black Lives Matter (Mạng sống người da màu là quan trọng)) nổ ra; Trump đã lên án hành vi “bạo lực, cuồng tín và thù hận” [8] của các bên nhưng lại không chỉ đích danh những nhóm hay tổ chức đứng sau vụ xung đột khiến 1 người chết và 35 người bị thương này. Mặc dù sau đó, tổng thống Mỹ đã ký ban hành một nghị quyết lên án và nêu tên cụ thể những nhóm và tổ chức có chủ trương da trắng thượng đẳng hay hận thù sắc tộc (vào ngày 14/9/2017), tuy nhiên, sự chậm trễ của Trump, việc ông không đề cập những từ “KKK”, “phát xít” hay “chủ nghĩa thượng đẳng da trắng” ngay từ ban đầu, mà phải chờ cho đến khi bị chỉ trích (và thúc ép), đã củng cố cho những cáo buộc về tư tưởng phân biệt chủng tộc của Tổng thống Mỹ.

Khuyh hướng kỳ thị sắc tộc tiếp tục được thể hiện qua những dòng tin nhắn mà Trump chia sẻ trên mạng xã hội Twitter ngày 14/7/2019, khi ông chỉ trích các nữ dân biểu da màu, nhắn nhủ họ có thể quay trở về “góp sức cải thiện quê hương nhiều tội phạm và bị tàn phá” sau đó “trở lại Mỹ và chia sẻ kinh nghiệm” [9]. Những ngôn từ mang tính mỉa mai dân tộc này đã khiến Hạ viện Mỹ do đảng Dân chủ kiểm soát, vào ngày 16/7/2019, thông qua một nghị quyết lên án đương kim Tổng thống Mỹ. Tất cả những tuyên bố và hành động đó, cùng với sự rút lui của Mỹ khỏi Hiệp định TPP, Hiệp định Paris về biến đổi khí hậu và thoả thuận hạt nhân Iran (P5 + 1), đã làm giảm những giá trị đặc trưng về văn hóa mà nước Mỹ đã gây dựng hàng thế kỷ.

II. CHÍNH SÁCH KINH TẾ CỦA MỸ THỜI KỲ DONALD TRUMP

Nếu như ngoại giao văn hóa ít được chính quyền Donald Trump chú ý thì kinh tế lại là một trong những lĩnh vực trọng tâm mà Tổng thống Mỹ đương nhiệm quan tâm ngay từ trước khi ông bước vào Nhà trắng. Trong chiến dịch tranh cử, Donald Trump nhấn mạnh ba chủ đề tồn tại trong lĩnh vực chính sách thương mại. Đầu tiên là tầm quan trọng của *cán cân thương mại*, bao gồm cả cán cân thương mại song phương, thứ hai là *thao túng tiền tệ* để đạt được lợi thế không công bằng trong thương mại và thứ ba là các *hiệp định thương mại “thâm họa”*, không có lợi cho Mỹ. Theo quan điểm này, một thách thức lớn mà Mỹ phải đối mặt là thâm hụt thương mại hàng hóa trị giá 500 tỷ USD, trong đó, khoảng một nửa là với Trung Quốc, với Nhật Bản và cả Hàn Quốc cũng đóng góp [10, tr.4]. Dù tổng thâm hụt thương mại Mỹ tiếp tục tăng mạnh trong hai năm cầm quyền của Tổng thống Donald Trump, lên mức 627,7 tỷ USD năm 2018³, tuy nhiên, trong quan điểm của Trump, nguyên nhân chính yếu dẫn đến thâm hụt chính là thương mại không công bằng. Vì thế, các chủ đề thứ hai (thao túng tiền tệ) và thứ ba (hiệp định thương mại bất lợi), cũng bổ sung lời giải thích và hé mở giải pháp cho vấn đề thâm hụt. Sau khi Donald Trump trở thành tổng thống (1/2017), chính sách kinh tế của Mỹ thực sự bám rất sát theo các chủ đề này.

Báo cáo Chương trình nghị sự về Chính sách thương mại 2018 và Báo cáo thường niên 2017 của Tổng thống liên quan đến các hiệp định thương mại đã chỉ ra mục đích tổng thể của chính sách thương mại dưới thời Trump là sử dụng đòn bẩy có sẵn của một nền kinh tế lớn nhất thế giới để mở cửa thị trường nước ngoài theo hướng hiệu quả hơn và công bằng hơn cho tất cả người lao động Mỹ (chứ không phải cho tổng thể thương mại toàn cầu) [11, tr.8]. Để đạt được mục đích tổng thể đó, Mỹ xác định 5 ưu tiên chính: i) Thông qua các chính sách thương mại có thể hỗ trợ cho an ninh quốc gia của Mỹ; ii) củng cố nền kinh tế Hoa Kỳ; iii) đàm phán các hiệp định thương mại tốt hơn, có hiệu quả với tất cả người dân Mỹ; iv) thi hành các luật thương mại Mỹ và các quyền của Mỹ theo các hiệp định hiện có; và v) cải cách hệ thống thương mại đa phương [11, tr.3]. Trên cơ sở những ưu tiên này, điểm nổi bật trong chính sách kinh tế của Mỹ thời chính quyền Donald Trump là *giảm thâm hụt thương mại của Mỹ, tăng cường sử dụng các biện pháp phòng vệ thương mại và ngăn chặn các hành động thương mại không công bằng*.

Với chủ trương muốn tạo ra sự “công bằng” cho người dân Mỹ, xu hướng chính sách kinh tế của Trump có tính “trọng thương” rất rõ. Trump coi thương mại là trò chơi có tổng bằng không, trong đó một quốc gia sẽ chỉ được hưởng lợi nếu đối tác của họ bị thiệt hại. Trump thể hiện rõ sự hoài nghi đối với hệ thống đa phương hiện tại, không chỉ các tổ chức đa phương như Liên hợp quốc, Tổ chức thương mại thế giới (WTO), Ngân hàng thế giới (WB) mà còn bao gồm cả những thể chế của khu vực như Hiệp định Đối tác xuyên Thái Bình Dương (TPP), Hiệp định Thương mại Tự do bắc Mỹ (NAFTA). Trump thậm chí đã gán mác WTO như một tổ chức “thâm họa” và tuyên bố sẵn sàng rút Mỹ ra khỏi đó nếu WTO từ chối thắt chặt các biện pháp mang tính bảo hộ hơn dưới sự lãnh đạo của Mỹ (cụ thể là Trump) [12].

Với tinh thần này, Mỹ đã thực sự “xử lý” các hiệp định thương mại mà Trump cho rằng “bất lợi” đối với Mỹ. Ngay sau khi nhậm chức, vào tháng 1/2017, Trump đã rút Mỹ ra khỏi Hiệp định Đối tác chiến lược xuyên Thái Bình Dương (TPP), biến TPP-12 thành TPP-11. Không còn Mỹ, 11 nền kinh tế còn lại đã đàm phán và ký kết Hiệp định Đối

³ Năm 2019, tổng thâm hụt còn 616,8 tỉ USD, giảm 10,9 tỉ USD so với năm 2018. Xem US Department of Commerce (2020), “U.S. International Trade in Goods and Services, December 2019”, *US Department of Commerce*, <https://www.bea.gov/news/2020/us-international-trade-goods-and-services-december-2019>, truy cập 7/8/2019.

tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) vào 8/3/2018 tại Chile. CPTPP có quy mô kinh tế chiếm khoảng 13,5% GDP và 15,2% tổng kim ngạch thương mại toàn cầu, thấp hơn khá nhiều so với quy mô của TPP khi có Mỹ (38,2% GDP và 26,5% kim ngạch thương mại toàn cầu) [13]. Tuy nhiên, việc rút khỏi TPP cũng khiến Mỹ gây ra vết thương cho chính mình: Mỹ không chỉ mất những lợi ích kinh tế tạo ra từ hiệp định mà còn gửi đi một tín hiệu cho châu Á về sự thoái lui vai trò lãnh đạo của Mỹ trong bối cảnh khu vực này đang đối mặt với một Trung Quốc trỗi dậy mạnh mẽ.

Đối với các thỏa thuận hiện có, Trump liên tục gọi Hiệp định thương mại tự do Bắc Mỹ (NAFTA) là “điều tồi tệ nhất trong lịch sử”, đe dọa sẽ áp thuế 35% đối với hàng nhập khẩu từ Mexico (mà Trump xem đó là nguồn thu cho việc xây dựng bức tường biên giới Mỹ - Mexico) và cho biết ông đã sẵn sàng bãi bỏ hiệp ước nếu không đàm phán lại với sự hài lòng của mình [14]. Ngày 17/7/2017, chính quyền Trump đã chính thức công bố kế hoạch đầu tiên cho việc đàm phán lại NAFTA – Hiệp định ba bên giữa Mỹ, Canada và Mexico đã tồn tại một phần tư thế kỷ. Cuối cùng, sáng ngày 1/10/2018, Mỹ và Canada chính thức xác nhận đã đạt được thỏa thuận về một “hiệp định thương mại mới và hiện đại” nhằm thay thế cho NAFTA và tên gọi mới của NAFTA phiên bản 2.0 là Hiệp định Mỹ - Mexico - Canada (USMCA). Mặc dù nhiều chỉ trích cho rằng, NAFTA 2.0 cũng chỉ là “bình cũ rượu mới”, tuy nhiên, qua hiệp định này, ít nhất Trump đã đưa ra được một điều khoản đúng theo ý đồ của Mỹ. Với USMCA, theo như lời Bộ trưởng thương mại Mỹ Wilbur Ross, Mỹ đã tìm ra “viên thuốc độc” (poison pill) để “trị” Trung Quốc [15]. Viên thuốc độc này là một điều khoản cho phép hai nước còn lại có thể huỷ hiệp định 3 bên và ký hiệp định thương mại tự do song phương nếu một trong ba thành viên USMCA ký hiệp định thương mại tự do với nước có nền kinh tế “phi thị trường” (hàm ý chỉ Trung Quốc). Đây được xem là điều khoản có khả năng gây sức ép tối đa lên Trung Quốc trong bối cảnh căng thẳng của cuộc chiến thương mại Mỹ - Trung.

NAFTA không phải là hiệp định thương mại duy nhất mà chính quyền Trump đã tìm cách đàm phán lại hoặc chấm dứt. Vào tháng 10/2019, Nhật Bản – đồng minh quan trọng của Mỹ ở châu Á cũng đã cùng cường quốc lớn nhất thế giới ký lại thỏa thuận thương mại. Riêng EU, EU đã không ít lần bị Mỹ cáo buộc “...đã lợi dụng thương mại với Mỹ trong nhiều năm”, đồng thời đe dọa rằng “điều này sẽ sớm chấm dứt” [16]. Bên cạnh đó, Trump cũng gọi Hiệp định thương mại tự do với Hàn Quốc (KORUS) là một “kẻ giết chết việc làm”, khẳng định rằng thỏa thuận này đã gây ra sự phá hủy 100.000 việc làm của người Mỹ [10, tr.5], tỏ ý định muốn chấm dứt hoặc đàm phán lại KORUS. Trên thực tế, Hoa Kỳ và Hàn Quốc đã bắt đầu đàm phán lại KORUS, dù cũng giống như NAFTA, có một chương trình nghị sự khiêm tốn về các sửa đổi mang tính đột phá.

Đi cùng với xu hướng đàm phán lại các hiệp định thương mại, Mỹ thời chính quyền D.Trump còn gia tăng các biện pháp bảo hộ thương mại. Ngày 19/4/2017, Bộ Thương mại Hoa Kỳ đã khởi xướng việc điều tra theo quy định tại Mục 232, Đạo luật mở rộng thương mại năm 1962 (19 U.S.C 1862) nhằm xác định sản phẩm thép nhập khẩu vào Mỹ có làm suy yếu an ninh quốc gia của Mỹ hay không. Hành động này mở đường cho việc bảo hộ ngành công nghiệp thép của Mỹ - vốn vẫn được coi là một “pháo đài truyền thống của bảo hộ” tại Mỹ với nhiều luật chống bán phá giá và thuế tự vệ được áp dụng trong lịch sử. Dù kết quả của cuộc điều tra không được công bố vào ngày 30/6/2017 như dự định, tuy nhiên, vào tháng 3/2018, Mỹ đã phát ngòi nổ chiến tranh thương mại Mỹ - Trung bằng tuyên bố áp thuế 25% lên sản phẩm thép và 10% đối với sản phẩm nhôm nhập khẩu vào Mỹ. Có thể nói, việc ngăn chặn thâm hụt thương mại cũng như gia tăng các biện pháp bảo hộ thương mại của Mỹ đã dẫn tới một sự *đổi đầu với Trung Quốc* – quốc gia khiến Mỹ thâm hụt thương mại lớn nhất và cũng thường xuyên bị Mỹ chỉ trích về chính sách tiền tệ.

Trên thực tế, sự đổi đầu về kinh tế của Mỹ với Trung Quốc không nằm ngoài dự báo, bởi vì, ngay trong thời kỳ tranh cử, phần lớn sự quan tâm của Trump đã tập trung vào Trung Quốc. Trên trang web chiến dịch của mình, Trump đã hứa rằng vào ngày nào đó, một trong những bộ phận của chính quyền Trump - Bộ Tài chính Hoa Kỳ, sẽ chỉ định Trung Quốc là một kẻ thao túng tiền tệ và bắt đầu một quy trình áp đặt thuế đối kháng phù hợp cho các sản phẩm Trung Quốc – vốn nổi tiếng là rẻ và nhái lại các sản phẩm gốc. Trong một bài phỏng vấn trên New York Times, ông đề cập sẽ áp thuế 45% lên hàng hóa Trung Quốc [17]. Tuy những tuyên bố này không được Trump thực hiện trong năm đầu tiên của nhiệm kỳ tổng thống, tuy nhiên, bắt đầu từ năm thứ 2, cuộc chiến áp thuế đã diễn ra khốc liệt và “lời hứa” gọi Trung Quốc là kẻ thao túng tiền tệ cũng đã chính thức được thực thi vào 6/8/2019 [18] sau những diễn biến mới của cuộc thương chiến Mỹ - Trung.

Chiến tranh thương mại Mỹ - Trung chính thức nổ ra vào tháng 7/2018, khi mức thuế 25% của Mỹ với 34 tỷ USD hàng hóa nhập khẩu từ Trung Quốc bắt đầu có hiệu lực. Sự trả đũa lẫn nhau và những tuyên bố cứng rắn từ hai bên cho thấy viễn cảnh kéo dài của cuộc chiến này. Cho đến nay, chính quyền Donald Trump đã áp thuế lên tổng cộng 250 tỷ USD hàng hoá Trung Quốc. Trong khi đó, Trung Quốc qua 2 đợt “trả đũa” cũng đánh thuế lên tổng cộng 110 tỷ USD hàng hoá nhập khẩu từ Mỹ. Thỏa thuận thương mại giai đoạn 1 được ký kết vào 13/12/2019 đã giúp Trung Quốc ngăn được đợt áp thuế gần nhất của Mỹ lên 300 tỉ hàng hoá còn lại của Trung Quốc⁴. Mục đích cuối cùng của Trump trong cuộc chiến tranh thương mại với Trung Quốc là đánh vào chuỗi sản xuất, cung ứng hàng hoá của

⁴ Ngày 1/8/2019, Mỹ tuyên bố áp thuế 10% lên 300 tỉ hàng hoá còn lại của Trung Quốc, tuy nhiên, 14/8/2019 đã thông báo lùi thời gian áp thuế đến 15/12/2019. Sau đó, Thỏa thuận thương mại sơ bộ Mỹ - Trung ký ngày 13/12/2019 đã giúp Trung Quốc tránh được đợt áp thuế này.

Trung Quốc, chặn việc tiếp cận công nghệ cao để đi tắt đón đầu, và buộc Trung Quốc phải mở cửa thị trường, thay đổi cơ cấu kinh tế theo ý đồ của Mỹ. Nói cách khác, Mỹ muốn ngăn chặn chương trình "Made in China 2025" được Trung Quốc công bố vào năm 2015, nhằm giúp Trung Quốc thống trị các ngành công nghệ cao như robot, trí tuệ nhân tạo; cạnh tranh với Mỹ về công nghệ. Ông Trump đã xác định đây là sáng kiến chính sách cần phải được ngăn chặn và việc áp thuế lên toàn bộ hàng hoá Trung Quốc sẽ là một bước đi cần thiết giúp Mỹ hiện thực hoá ý định này.

Tuy nhiên, về mặt tổng thể, cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung chỉ là một phần của cạnh tranh chiến lược giữa hai quốc gia lớn nhất thế giới và đã diễn ra từ thời kỳ Tổng thống B. Obama thông qua chiến lược "xoay trục" và/ hoặc "tái cân bằng". Dẫu vậy, dấu ấn nổi bật về sự cạnh tranh mang tính đối đầu lại được thể hiện rõ nhất trong thời kỳ Donald Trump. Cuối năm 2017, Tổng thống Donald Trump khởi động chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương (Indo - Pacific), xác định Trung Quốc (cùng với Nga) là thách thức chính của Mỹ, trong đó, Trung Quốc đang muốn thay thế Mỹ, muốn định hình lại trật tự khu vực theo hướng có lợi cho Trung Quốc [19, tr.25]. Việc Trung Quốc tăng cường xác lập tầm ảnh hưởng thông qua sáng kiến "Vành đai và con đường", đẩy mạnh quân sự hoá ở Biển Đông nhằm cạnh tranh sức mạnh hàng hải với Mỹ ở Thái Bình Dương càng khẳng định mối nguy hiểm từ "thách thức Trung Quốc" đối với Mỹ. Điều đó có nghĩa, xung đột Mỹ - Trung không chỉ là câu chuyện về mâu thuẫn lợi ích kinh tế, mà về bản chất, đó là xung đột có nguồn gốc từ mâu thuẫn lợi ích chiến lược giữa cường quốc lớn nhất thế giới (Mỹ) với cường quốc có khả năng đe dọa vị thế số một đó (Trung Quốc). Sự mâu thuẫn lợi ích chiến lược làm tình trạng đối đầu giữa Mỹ và Trung Quốc không thể giải quyết trong một sớm một chiều, đặc biệt, trong bối cảnh đại dịch covid 19 đang tàn phá thế giới và nước Mỹ, căng thẳng Mỹ - Trung càng trở nên nghiêm trọng.

III. ĐÁNH GIÁ NHỮNG TÁC ĐỘNG

Chính sách kinh tế và văn hoá - xã hội của chính quyền Donald Trump làm nổi bật tính thực dụng của nền chính trị Mỹ, trong đó, mọi sự thay đổi đều hướng về lợi ích của Mỹ, lấy "nước Mỹ là trên hết" (America first). Sự điều chỉnh có nhiều khác biệt này đã tạo ra những tác động mang tính lan truyền cả ở quy mô trong nước và quốc tế.

Về kinh tế, tinh thần chống toàn cầu hoá và sự bảo hộ thương mại là nét đặc trưng cơ bản trong chính sách của Mỹ thời kỳ chính quyền Donald Trump. Việc rút Mỹ ra khỏi một loạt những hiệp định đã ký là động thái cản trở tiến trình toàn cầu hoá; việc đàm phán lại những thoả thuận thương mại nhằm bảo hộ hàng hoá có xuất xứ Mỹ, cũng là hành động chống lại quá trình toàn cầu hoá. Tất nhiên, điều đó không có nghĩa là Mỹ không ủng hộ toàn cầu hoá, chỉ là, Mỹ muốn thực hiện toàn cầu hoá theo hướng điều chỉnh cán cân lợi ích về phía mình. Định hướng kinh tế đối ngoại này đã làm méch lòng các đồng minh truyền thống của Mỹ, đồng thời cũng là nền tảng trực tiếp cho cuộc thương chiến Mỹ - Trung, gây ảnh hưởng không nhỏ đến chuỗi cung ứng, sản xuất toàn cầu.

Về văn hoá-xã hội, có thể nói, tư tưởng và hành động của tổng thống Mỹ đã góp phần *cổ súy cho nạn phân biệt chủng tộc lan rộng*, gây ra những bất ổn xã hội ở trong lòng nước Mỹ cũng như có những tác động không nhỏ đến khu vực và thế giới. Sau hơn 150 năm kể từ thời điểm bản Tu chính án thứ 13 được thông qua (1865), chính thức bãi bỏ chế độ nô lệ và hơn 50 năm sau khi Đạo luật Dân quyền được phê chuẩn (1964), tuyên bố mọi sự phân biệt chủng tộc, màu da, nguồn gốc, giới tính đều là bất hợp pháp; vấn đề xung đột dân tộc lại bùng nổ ở Mỹ khi George Floyd, một người da màu bị cảnh sát ghì chết trong tình trạng không có vũ khí tại thành phố Minneapolis, tiểu bang Minnesota, Hoa Kỳ (tháng 5/2020). Khủng hoảng trở nên nghiêm trọng khi các cuộc biểu tình phản đối phân biệt chủng tộc quy mô lớn trở thành bạo loạn, và lần đầu tiên trong nhiều thập kỷ, một loạt bang ở Mỹ phải đồng thời kích hoạt lệnh giới nghiêm để hạn chế những tổn thất từ làn sóng giận dữ đang lan rộng khắp đất nước.

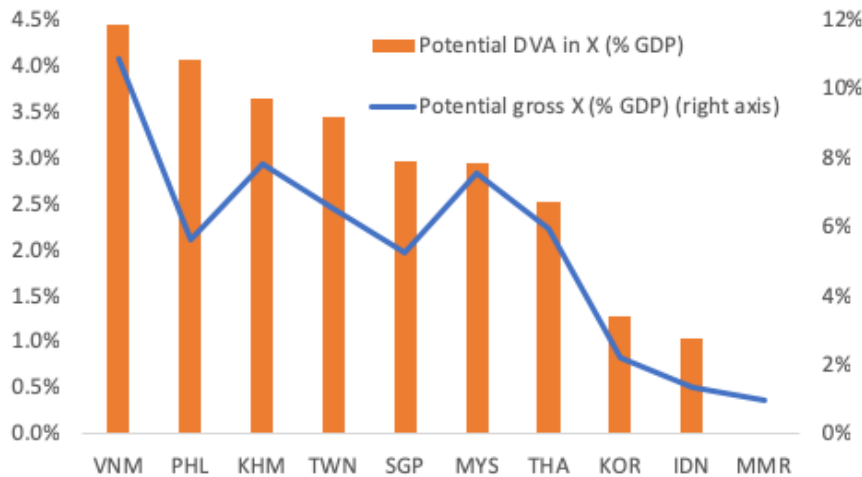
Về nguyên nhân, có thể nói, sự kiện George Floyd chỉ là "giọt nước tràn ly" cho những bất đồng tư tưởng đã tồn tại từ trong lịch sử, sau đó được cổ súy bởi những chính sách có khuynh hướng "phân biệt dân tộc" của chính quyền đương nhiệm, đặc biệt là thông qua quan điểm và hành động của Tổng thống Donald Trump đối với các sự kiện như đã đề cập.

Trên thực tế, sự kỳ thị dân tộc là những vết nứt nổi dài của quá khứ và gần như chưa một chính quyền nào của Mỹ có thể giải quyết được tận gốc rễ. Sau năm 1964, mục tiêu xây dựng những giá trị "bình đẳng", "tự do" hay nền "dân chủ kiểu Mỹ" đã tạm thời "vá" lại những vết nứt này. Thế nhưng, thực tế cho thấy, ẩn sau sự đa dạng đã trở thành bản sắc của một nước Mỹ hiện đại, phần vinh là mâu thuẫn gay gắt giữa các hệ phái tư tưởng khác nhau, là sự thù hận sắc tộc vẫn âm thầm tồn tại. Những mâu thuẫn này như một căn bệnh mới chỉ được điều trị "triệu chứng" bề mặt, chứ mầm bệnh vẫn còn ở trạng thái "ngủ đông", có thể sống dậy khi có nhân tố đánh thức. Và Mỹ của thời kỳ Donald Trump đã tạo ra những nhân tố đánh thức đó. Như một bình luận trên trang *Guardian sau sự kiện biểu tình ở Charlottesville, bang Virginia năm 2017*, Tổng thống Trump đã "góp phần trong việc cổ vũ những nhóm thù hận bước ra khỏi bóng tối" [20]. Lời hứa hẹn bảo vệ lợi ích của người Mỹ da trắng từ thời tranh cử, một loạt những sắc lệnh mang tính phân biệt chủng tộc và cả những dòng tweet với sự kỳ thị không thể che giấu đã đưa sự "thù hận, thành kiến và phân biệt chủng tộc trở nên mạnh mẽ hơn, biến "chuyện bên lề" thành "chuyện chính thống".

Khủng hoảng biểu tình lần này đã góp thêm khó khăn cho Mỹ trong bối cảnh quốc gia lớn nhất thế giới cũng là nơi chịu hậu quả lớn nhất của đại dịch covid 19. Chưa kể đến, việc Mỹ phải đối phó với biểu tình quy mô lớn ở ngay trong nước có khả năng sẽ làm giảm hình ảnh của Mỹ trong việc can dự vào các vấn đề quốc tế có bản chất tương tự, điển hình như vấn đề Hồng Kông.

IV. TÁC ĐỘNG TỚI VIỆT NAM

Đối với Việt Nam, sự kỳ thị lan rộng ở Mỹ đã ảnh hưởng nhiều đến cộng đồng người Việt, bao gồm cả người Mỹ gốc Việt và du học sinh. Tình trạng phân biệt chủng tộc càng trở nên nghiêm trọng trong bối cảnh Mỹ chịu thiệt hại nặng nề bởi dịch covid 19, căn bệnh khởi phát từ Trung Quốc – một quốc gia châu Á. Tuy nhiên, tác động rõ nhất từ chính sách của Mỹ đến Việt Nam phần lớn nằm ở lĩnh vực kinh tế.

Hình 1. Tiềm năng thay thế hàng Trung Quốc xuất khẩu sang Mỹ của các nước Đông Nam Á
 Nguồn: Massimiliano Cali, <https://voxeu.org/article/impact-us-china-trade-war-east-asia>

Là quốc gia tiệm cận với Trung Quốc, Việt Nam nằm trong vùng dư chấn của cuộc chiến tranh thương mại Mỹ - Trung, chịu tác động cả về mặt tích cực và tiêu cực. Về mặt tích cực, Việt Nam có cơ hội trở thành thị trường thay thế hoặc bổ sung của nhiều nhà đầu tư nước ngoài. Sự bất ổn chính trị Mỹ - Trung tạo ra nỗi bất an cho các doanh nghiệp FDI tại Trung Quốc, từ đó định hình nên xu hướng chuyển dịch dần nguồn vốn sang các nước đang phát triển lân cận. Với vị trí tiệm cận Trung Quốc, lại có nhiều tương đồng về giá nhân công, nguyên liệu và cơ cấu hàng xuất khẩu, Việt Nam có nhiều tiềm năng đón nhận làn sóng đầu tư trực tiếp nước ngoài từ các công ty muốn di chuyển cơ sở sản xuất ra khỏi Trung Quốc để tránh mức thuế cao từ Mỹ. Theo các phân tích của Massimiliano Cali – nhà kinh tế học cao cấp tại World Bank, Việt Nam là quốc gia Đông Nam Á có tiềm năng lớn nhất trong việc thay thế hàng xuất khẩu Trung Quốc sang thị trường Mỹ (Hình 1) [21]. Số liệu từ Cục Đầu tư nước ngoài cho thấy, tính đến 20/12/2019, tổng vốn đăng ký cấp mới, điều chỉnh và góp vốn mua cổ phần của nhà đầu tư nước ngoài vào Việt Nam đạt 38,02 tỷ USD, tăng 7,2% so với cùng kỳ năm 2018 [22]. Trong tháng đầu tiên của năm 2020 (tính đến 20/1/2020), con số này đạt 5,33 tỷ USD, tăng gần 2,8 lần so với cùng kỳ năm 2019 [23]. Đến ngày 20/3/2020, thời điểm khi đại dịch covid 19 đã ảnh hưởng toàn thế giới, tổng vốn đăng ký cấp mới, điều chỉnh và góp vốn mua cổ phần của nhà đầu tư nước ngoài tại Việt Nam vẫn đạt 8,55 tỷ USD, bằng 79,1% so với cùng kỳ năm 2019. Mặc dù có giảm nhưng về giá trị, vốn đăng ký 3 tháng năm 2020 vẫn tăng so với cùng kỳ các năm 2016-2018, cụ thể là tăng 47% so với năm 2018, 11% so với năm 2017 và 97% so với năm 2016 [24]. Trong bối cảnh bị ảnh hưởng bởi các lệnh phong tỏa toàn cầu vì đại dịch, số liệu này vẫn rất tích cực, phần nào đó minh chứng cho những nhận định về cơ hội của Việt Nam trong việc thu hút nguồn FDI.

Về mặt tiêu cực, cũng vì vị trí địa lý sát bên và mối quan hệ tốt đẹp với Mỹ, Việt Nam có khả năng trở thành nơi tập kết cho hàng hoá Trung Quốc, vừa là thị trường tiêu thụ thay thế vừa là nơi trung chuyển, “làm nhân” cho hàng hoá Trung Quốc vào Mỹ. Với sức ép của thuế suất trừng phạt, Trung Quốc có xu hướng gia tăng xuất khẩu sang các thị trường khác, đặc biệt là các thị trường lân cận như Việt Nam. Theo thông tin từ Tổng cục Hải quan, tính đến hết tháng 10/2019, Việt Nam chỉ tới hơn 62 tỷ USD nhập khẩu hàng hóa từ Trung Quốc. Kết quả này tăng mạnh tới gần 9 tỷ USD so với cùng kỳ năm 2018, đẩy mức nhập siêu của Việt Nam từ Trung Quốc lên mức kỷ lục khoảng 29 tỷ USD chỉ sau 10 tháng đầu năm [25]. Rõ ràng, việc tăng xuất khẩu này đã giúp Trung Quốc giải quyết bài toán “hàng tồn” do không thể vào thị trường Mỹ. Không những thế, nhiều trường hợp xuất sang Việt Nam chỉ nhằm mục đích “làm áo”, tức là mượn thương hiệu Việt Nam để xuất sang Mỹ một cách thuận lợi. Thách thức này trên thực tế đã xảy ra⁵, nếu Việt Nam không kiểm soát tốt, niềm tin thị trường về hàng hóa “made in Việt Nam” sẽ bị ảnh hưởng, thêm vào đó là các rủi ro về xử phạt gian lận thương mại mà Mỹ có thể áp đặt lên các doanh nghiệp Việt Nam.

⁵ Theo Bộ Công thương Việt Nam, xuất khẩu gỗ dán sang Mỹ có mức tăng trưởng đột biến, tăng 270% trong năm 2018 (so với mức 51,4 triệu USD trong năm 2017). Trong 3 tháng đầu năm 2019, xuất khẩu mặt hàng này đạt 46,7 triệu USD, tăng 95% so với cùng kỳ”. Đây là tiền đề để phía Mỹ nghi ngờ. Hải quan Mỹ đã phát hiện Công ty FINEWOOD Việt Nam có hành vi nhập khẩu gỗ dán từ Trung Quốc, sau đó, đưa về nhà xưởng thay đổi nhãn mác xuất xứ Việt Nam và xuất khẩu sang Mỹ. Năm 2019, Cơ quan

V. KẾT LUẬN

Có thể thấy, chính sách kinh tế và văn hoá – xã hội của Mỹ thời kỳ Donald Trump thể hiện tinh thần dân túy rõ ràng hơn hẳn so với các thời kỳ trước đó. Nhân danh “lợi ích của người dân Mỹ”, với bên ngoài, chính quyền Donald Trump luôn đàm phán trên tinh thần “nước Mỹ là trên hết”; còn ở trong nước, tinh thần này cổ súy cho lợi ích của người Mỹ da trắng, thổi bùng lên xung đột sắc tộc vốn vẫn âm ỉ trong lòng xã hội Mỹ phần vinh và hiện đại. Mặc dù những điều chỉnh này có ảnh hưởng đến quan hệ đồng minh của Mỹ, tuy nhiên, trong không gian cạnh tranh chiến lược với Trung Quốc, nước Mỹ của thời kỳ Donald Trump có sự quyết đoán mang tính đối đầu trực diện hơn. Sự đối đầu này đã tác động không nhỏ đến tình hình khu vực và thế giới, đặc biệt là trong lĩnh vực kinh tế của nhiều quốc gia mà Việt Nam là một trong số đó. Một mặt, Việt Nam có cơ hội đón nhận làn sóng dịch chuyển nhà máy khỏi Trung Quốc của các nhà đầu tư nước ngoài, qua đó tăng cường quan hệ với các nước, đặc biệt là các nước lớn; mặt khác, vì vị trí ở gần Trung Quốc và đang có quan hệ tốt đẹp với Mỹ, Việt Nam cũng có thể trở thành nơi trung chuyển của hàng hoá đến từ Trung Quốc. Tuy nhiên, tính thực dụng về đường lối của chính quyền Donald Trump cũng hé lộ triển vọng tích cực của quan hệ Việt – Mỹ. Trong bối cảnh căng thẳng Mỹ - Trung, lịch sử quan hệ Việt – Trung, vị trí địa chiến lược của Việt Nam cũng như việc Việt Nam là một trong các bên có lập trường mạnh mẽ, nhất quán trên Biển Đông là động lực quan trọng để Mỹ ưu tiên những lợi ích chiến lược hơn là lợi ích kinh tế trong quan hệ với Việt Nam.

Trên cơ sở này, Việt Nam cần nhanh chóng chuẩn bị, cả về mặt nhân lực, pháp lý và cơ sở hạ tầng để nâng cao năng lực, đón nhận làn sóng FDI; đồng thời tăng cường thúc đẩy quan hệ với Mỹ cũng như các cường quốc khác mà theo bối cảnh mới đều hội tụ về khu vực. Đặc biệt, Việt Nam cần phát huy giá trị ở lĩnh vực an ninh – chính trị như một sự “bù trừ” cho ưu thế về lợi ích kinh tế trong quan hệ với Mỹ, đồng thời, luôn gắn những lợi ích về văn hoá – giáo dục và kinh tế trong sự đan xen với lợi ích an ninh – chính trị nhằm tạo ra một bức tranh đầy đủ, khách quan về sự “cùng thắng” trong quan hệ hợp tác song phương. Đây là điểm rất cần thiết đối với chính sách mang tính thực dụng thời chính quyền Donald Trump.

VI. TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Anonymous. *Number of International Students in the United States Hits All-Time High*, Institute of International Education, <https://www.iie.org/Why-IIE/Announcements/2019/11/Number-of-International-Students-in-the-United-States-Hits-All-Time-High>, 27/9/2020.
- [2] Joseph Nye and John D. Donahue, *Governance in a Globalizing World*, ISBN: 9780815764083, Brookings Institution Press, Washington D.C, 368 Pages, 2000.
- [3] Joseph Joffe (2001), Who’s Afraid of Mr Big?, *The National Interest*, No.64, Summer 2001: 43-52, 2001
- [4] Lê Thanh Bình, Các xu hướng chính của văn hóa Mỹ và ảnh hưởng..., *Tạp chí Châu Mỹ ngày nay*, số 2:52-62, 1998, dẫn lại từ: 35 năm văn hóa Mỹ ở Việt Nam (Lê Đình Cúc), *Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam*, số 5/2010: 48-59, 2010.
- [5] Đỗ Lộc Diệp (chủ biên). *Mỹ, Âu, Nhật: Văn hóa và phát triển*, ISBN: 108917, Nxb. Khoa học xã hội, Hà Nội, 459 trang, 2003.
- [6] Advisory Committee on Cultural Diplomacy, *Cultural Diplomacy – The Linchpin of Public Diplomacy*, US Department Report, <http://www.state.gov/documents/organization/54374.pdf>, 27/9/2020.
- [7] Anonymous. *Trump questions taking immigrants from 'shithole countries': sources*, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-immigration/trump-questions-taking-immigrants-from-shithole-countries-sources-idUSKBN1F0360>, 27/9/2020.
- [8] Sheryl Gay Stolberg and Brian M. Rosenthal, *Man Charged After White Nationalist Rally in Charlottesville Ends in Deadly Violence*, New York Times, <https://www.nytimes.com/2017/08/12/us/charlottesville-protest-white-nationalist.html>, 27/9/2020.
- [9] Katie Rogers and Nicholas Fandos, *Trump Tells Congresswomen to ‘Go Back’ to the Countries They Came From*, New York Times, <https://www.nytimes.com/2019/07/14/us/politics/trump-twitter-squad-congress.html>, 27/9/2020.
- [10] Marcus Noland, US International Economic Policy in the Trump Administration, *East-West center working papers*, No. 12, January 2018

Thương mại Mỹ ra thông báo điều tra 5 công ty của Mỹ nhập khẩu ván ép từ Việt Nam. Đây là động thái của Mỹ khi họ nghi ngờ các công ty này nhập khẩu ván được sản xuất từ Trung Quốc, dán mác Việt Nam để xuất đi Mỹ. Xem, “Trùng với sản phẩm Trung Quốc, gỗ Việt xuất khẩu đứng trước cảnh báo đỏ”, <http://www.trungtamwto.vn/hiiep-dinh-khac/14125-trung-voi-san-pham-trung-quoc-go-viet-xuat-khau-dung-truoc-can-bao-do>

- [11] Ustr. *2018 Trade Policy Agenda and 2017 Annual Report*, Office of the United States Trade Representative, <https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Reports/2018/AR/2018%20Annual%20Report%20FINAL.PDF>, 27/9/2020.
- [12] Keith Johnson. *U.S. Effort to Depart WTO Gathers Momentum*, Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2020/05/27/world-trade-organization-united-states-departure-china/>, 27/9/2020.
- [13] Cao Cường - Hương Xuân. *4 điểm khác biệt lớn giữa CPTPP và TPP*, Tạp chí Tài chính, <http://tapchitaichinh.vn/nghien-cuu-trao-doi/4-diem-khac-biet-lon-giua-cptpp-va-tpp-136426.html>, 27/9/2020.
- [14] Donald Trump, *Donald Trump on Free Trade, On the Issue*, March 10, 2017, [http://www.ontheissues.org/2016/Donald Trump Free Trade.htm](http://www.ontheissues.org/2016/Donald+Trump+Free+Trade.htm), 7/8/2019.
- [15] David Lawder, Karen Freifeld. *Exclusive: U.S. Commerce's Ross eyes anti-China 'poison pill' for new trade deals*, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-ross-exclusive/exclusive-u-s-commerces-ross-eyes-anti-china-poison-pill-for-new-trade-deals-idUSKCN1MF2HJ>, 27/9/2020.
- [16] Bailey Vogt. *Trump on tariffs: The European Union 'has taken advantage' of U.S. trade*, The Washington Times, <https://www.washingtontimes.com/news/2019/apr/9/donald-trump-on-tariffs-the-european-union-has-tak/>, 27/9/2020.
- [17] Maggie Haberman, *Donald Trump Says He Favors Big Tariffs on Chinese Exports*, New York Times, <https://www.nytimes.com/politics/first-draft/2016/01/07/donald-trump-says-he-favors-big-tariffs-on-chinese-exports/>, 27/9/2020.
- [18] Ana Swanson, *The U.S. Labeled China a Currency Manipulator. Here's What It Means*, New York Times, <https://www.nytimes.com/2019/08/06/business/economy/china-currency-manipulator.html>, 27/9/2020.
- [19] White House, *National security strategy of the United States of America*, White House, USA, 68 pp, 2017.
- [20] Al Sharpton, *In America, bias, hate and racism move from the margins to the mainstream*, The Guardian, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/aug/14/donald-trump-hate-mainstream-charlottesville>, 27/9/2020.
- [21] Massimiliano Calì, *The impact of the US-China trade war on East Asia*, VOX CEPR Policy Portal, <https://voxeu.org/article/impact-us-china-trade-war-east-asia>, 27/9/2020.
- [22] Cục Đầu tư nước ngoài, *Tình hình thu hút đầu tư nước ngoài năm 2019*, Cục Đầu tư nước ngoài, <https://dautunuocngoai.gov.vn/tinbai/6318/Tinh-hinh-thu-hut-dau-tu-nuoc-ngoai-nam-2019>, 27/9/2020.
- [23] Cục Đầu tư nước ngoài, *Tình hình Đầu tư nước ngoài tháng 1 năm 2020*, Cục Đầu tư nước ngoài, <https://dautunuocngoai.gov.vn/tinbai/6323/Tinh-hinh-Dau-tu-nuoc-ngoai-thang-1-nam-2020>, 27/9/2020.
- [24] Cục Đầu tư nước ngoài, *Tình hình Đầu tư nước ngoài 3 tháng đầu năm 2020*, Cục Đầu tư nước ngoài, <https://dautunuocngoai.gov.vn/tinbai/6343/Tinh-hinh-Dau-tu-nuoc-ngoai-3-thang-dau-nam-2020>, 27/9/2020.
- [25] Thái Bình, *29 tỷ USD nhập siêu từ Trung Quốc*, Tổng cục hải quan, <https://haiquanonline.com.vn/29-ty-usd-nhap-sieu-tu-trung-quoc-115572.html>, 27/9/2020.

ECONOMIC AND SOCIO-CULTURAL POLICIES OF THE UNITED STATES UNDER THE ADMINISTRATION OF PRESIDENT DONALD TRUMP

Phạm Thị Yên

Faculty of International Relations, HUFLIT

yen.pt@hufilit.edu.vn

ABSTRACT: The article describes the Donald Trump administration's policies in the economic and cultural areas. On that basis, the author analyzes the impact of those adjustments on Vietnam, through the effects of the US-China trade war as well as anti-racial protests spreading throughout the United States (5/2020). The article concludes that the spirit of populism is a prominent feature of American policy in this period. That spirit, in its foreign relations, is expressed by the tendency to put America's

interests first; at home, it promotes the development of white supremacy. However, despite the economic and cultural-social impacts, the prospects for Vietnam-US relations are still very positive. In the context of the US-China tension, the history of Vietnam-China relations, Vietnam's geostrategic position as well as her status as one of the parties with strong and consistent stance in the South China Sea, are important motivations for the US to prioritize strategic interests over economic interests in its relations with Vietnam.

Keywords: Donald Trump, populism, racism, trade protectionism.